

JEZIČNE POGREŠKE U PISANIM RADOVIMA KOD SREDNJOŠKOLACA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA

Antonija Grozdanović

Elektrotehnička i ekonomska škola Nova Gradiška

Sažetak

Rad se bavi analiziranjem jezičnih pogrešaka u pisanim radovima (sastavcima, esejima, školskim zadaćama) kod srednjoškolaca u nastavi Hrvatskoga jezika. Žele se prikazati najčešće pogreške koje se pojavljuju u pisanim radovima. Pisanje je jezična djelatnost koja se uvježbava na predlošcima različitih jezičnih izvora te je usko povezana s ostalim jezičnim djelatnostima i neodvojiva od njih, a to su čitanje, govorenje i slušanje. Svrha i cilj provođenja jezične djelatnosti jest ostvaraj što više razine pismenosti. Mnoga istraživanja pokazala su izravnu povezanost akademskoga uspjeha sa stupnjem ovladanosti svim jezičnim djelatnostima, pogotovo govorenjem i pisanjem. Budući da je riječ o vještinama, jezične djelatnosti treba uvježbavati i usavršavati cijeli život te su one temelj cjeloživotnoga obrazovanja. U radu su navedene jezične pogreške (pravopisne, morfološke, sintaktičke, tvorbene, stilističke i leksičke) koje su pronađene u pisanim radovima kod ukupno 250 učenika (1. – 4. razred) Elektrotehničke i ekonomske škole Nova Gradiška tijekom školske godine 2023./2024.

Ključne riječi: jezične pogreške, pisani radovi, pisanje, srednjoškolci

Uvod

U radu se žele prikazati najčešće pogreške koje se pojavljuju u pisanim radovima (sastavcima, esejima, školskim zadaćama) kod srednjoškolaca u nastavi Hrvatskoga jezika. Prvo se govori o pisanome izražavanju kao jednoj od jezičnih djelatnosti koja se uvježbava na nastavi Hrvatskoga jezika. Vježbe pisanja uvijek se provode u korelaciji s vježbama slušanja, govorenja i čitanja te u korelaciji s ostalim područjima predmeta Hrvatski jezik. Vježbe se provode sa svrhom što boljega ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom, a svrha učenja standardnoga jezika jest razumijevanje i svjesno usva-

janje njegove norme ili normativne gramatike. Ovladavanje standardnim idiomom slično je materinskomu idiomu, što bi značilo da su svi govornici ravnopravni, on ne pripada drugima, nego svojim izvornim govornicima, nema boljih izvornih govornika od onih kojima je to jedini ili glavni jezik od najranijega djetinjstva i tijekom školovanja. U drugome dijelu rada govori se o jezičnim pogreškama te o vrstama jezičnih pogrešaka. Pogreška je svako narušavanje, odnosno svako odstupanje od norme standardnoga jezika. Postoje jezične i nejezične pogreške, ali su za rad važne samo jezične pogreške pa se dalje govori o njima. Jezične pogreške dijele se na pravopisne, morfološke, sintaktičke, tvorbene, stilističke i leksičke pogreške. Ovom temom do sada se bavilo nekoliko autora, a to su Stjepko Težak (dvije knjige *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika*), Dragutin Rosandić (knjiga *Od slova do teksta i metateksta (teorija i praksa pismenoga izražavanja u osnovnoj školi)*) te Vesna Bjedov, Zrinka Jelaska i Vesna Nosić, koje su napisale nekoliko članaka vezanih za jezične pogreške. Na tu temu napisano je i nekoliko diplomskih radova. U trećemu dijelu rada prikazan je praktični dio, odnosno istraživanje. Analiziralo se 250 učeničkih radova (sastavci, eseji, školske zadaće) iz Elektrotehničke i ekonomske škole Nova Gradiška tijekom školske godine 2023./2024. Pogreške su u tablicama podijeljene na pravopisne, morfološke, sintaktičke, tvorbene, stilističke i leksičke te je pokraj svake pogreške naveden ispravan oblik riječi i po potrebi dodatno objašnjen.

1. Metodologija

1.1. Cilj rada

Cilj rada bio je istražiti koje se jezične pogreške najčešće pojavljuju u pisanim radovima kod srednjoškolaca u nastavi Hrvatskoga jezika (u sastavcima, esejima, školskim zadaćama).

1.2. Istraživačka pitanja

Koje se jezične pogreške javljaju u pisanim radovima?

Koje su najčešće vrste jezičnih pogrešaka u pisanim radovima?

Zašto dolazi do određenih jezičnih pogrešaka?

2. Istraživanje i analiza

U istraživanje je bilo uključeno 250 radova (sastavci, eseji, školske zadaće) učenika Elektrotehničke i ekonomske škole Nova Gradiška tijekom školske godine 2023./2024. Riječ je o učenicima 1. – 4. razreda srednje škole. Iz svakoga učeničkog rada izdvojene su jezične pogreške (pravopisne, morfološke, sintaktičke, tvorbene, stilističke, leksičke)¹ te su svrstane u tablice koje će biti prikazane u nastavku. Osim što su u tablicama napisane pogreške, kod svake pogreške napisano je i ispravno rješenje i, po potrebi, objašnjenje rješenja.

2.1. Pisano izražavanje u nastavi Hrvatskoga jezika

Pisanje je složena produktivna aktivnost koja zahtijeva visok stupanj različitih vrsta znanja, njihovo poznavanje te povezivanje da bi se razvila u jezičnu djelatnost. Ono od autora zahtijeva jezično znanje (gramatičko, leksičko i tekstno), sadržajno (o čemu se piše), pragmatičko (znanje prilagođavanja teksta primatelju ili primateljima) te proceduralno znanje (ono koje autoru omogućuje da iskoristi sva navedena znanja te da ih strategijski procesuiru da bi napisao tekst). Nadalje, pisanje je jezična djelatnost koja se ostvaruje upotrebom pisanih znakova, a to su slova ili grafemi. Da bi netko mogao pisati, mora poznavati slovni sustav i usvojiti gramatičko-pravopisna pravila i norme jezika na kojemu piše. Od onoga koji piše zahtijeva se fizička aktivnost (motorička, slušna i vidna) te psihička aktivnost, točnije kognitivne sposobnosti da fonetsku stranu jezika prenese u grafemsku. Pisanje je povezano s djelatnošću slušanja glasova koji se nakon toga prenose u pisani oblik (slova/grafemi), neodvojivo je od učenja čitanja jer se ono temelji na dvjema ključnih vještinama, a to su vještina prepoznavanja grafičkih znakova ili slova i vještina zamjene ili dešifriranje glasova pomoću slova i slova pomoću glasova. Vježbe pisanja uvijek se provode u korelaciji s vježbama slušanja, govorenja i čitanja i u korelaciji s ostalim područjima predmeta Hrvatski jezik. Svrha i cilj provođenja jezične djelatnosti ostvaraj je što više razine pismenosti, a to objedinjuje tehniku i vještinu pisanja, ali i samostalno stvaralačko pisanje (Gazdić-Alerić 2023: 108, 109). Psiholozi ističu da učenike treba poticati na odabiranje tema po izboru, onih tema koje su im zanimljive za pisanje tekstova, na odabiranje oblika rada (individualni rad, rad u paru ili u skupini), na samostalno odlučivanje o tome hoće li napisano podijeliti s drugima, prihvatiti prijedloge onih koji čitaju te procjenjuju vrijednost njihovih tekstova (Visinko 2010: 76). Na predlošcima različitih jezičnih izvora, učenik uči te uvježbava svoju pisanu uporabu hrvatskoga standardnog jezika na razini recepcije (primanja), produkcije (stvaranja) te interakcije (međudjelovanja). Primjereno se

¹ Usp. Bjedov (2015); Rosandić (2002).

uključuju učenikov zavičajni idiom i dijalektni predlošci te izvori. Komunikacijskim pristupom najbolje je organizirati i nastavu u kojoj se poučava jezična i pravopisna norma hrvatskoga standardnog jezika (Visinko 2010: 13).

Hrvatski standardni jezik jest normiran, što znači da su za govorenje i pisanje hrvatskim standardnim jezikom propisane određene norme, odnosno pravila, a done-sene su i objašnjene u osnovnim normativnim priručnicima: pravopisu, gramatici, rječniku i jezičnome savjetniku. U pravopisu je objašnjena pravopisna norma, u gramatici fonološka, morfološka, sintaktička i tvorbena, a u rječniku leksička norma. Jezični savjetnik namijenjen je onima koji imaju nekakvih gramatičkih, leksičkih, pravopisnih ili naglasnih nedoumica (Nosić 2020: 99–107). U realizaciji pisanoga jezika sudjeluju pisac, čitatelj i napisana poruka. Pisani jezik traži potpunu dovršenost jer nema dopunskih sredstava za pojašnjavanje sadržaja, napisani je tekst neprolazan i može se čitati više puta, individualnom brzinom; kada je jednom poslana, poruka se ne može više povući ni opovrgnuti, nego se može samo negirati, pojašnjavati ili mijenjati. Pismo stvara vlastiti kontekst i zbog toga mora biti potpuno jasno. Dakle, napisane rečenice trebaju biti pažljivo oblikovane te povezane u smisljeni tekst. Također, pisani je diskurs monolitan jer u njemu ne postoje nejezični elementi poput mimika i gesti. Budući da se jezik može realizirati na govoru i pismu, jasno je da se onda govorenju i pisanju kao jezičnim djelatnostima u obrazovnoj vertikali treba dati posebno mjesto. Spomenute jezične djelatnosti ne mogu se odvojiti od slušanja i čitanja, o kojima ovisi ovladavanje svim sadržajima u obrazovnoj vertikali, ali i poslije u životu. Mnoga istraživanja pokazala su izravnu povezanost akademskoga uspjeha sa stupnjem ovladanosti svim jezičnim djelatnostima, naročito govorenjem i pisanjem. S obzirom na to da je riječ o vještinama, jezične djelatnosti treba uvježbavati i usavršavati cijeli život. One su temelj cjeloživotnoga obrazovanja (Gazdić-Alerić 2023: 28, 29, 30). Materinski jezik jest standardni idiom u širem smislu jer je on sekundaran, naučen idiom. Svrha nastave učenja standardnoga idioma jest razumijevanje te svjesno usvajanje njegove norme, odnosno normativne gramatike. Normativna gramatika jest gramatika standardnoga, neorganskoga idioma, koja označava više-manje jedinstvenu kategoriju jer u društvima uglavnom postoji jedan standardni idiom te jedna normativna gramatika. Normativna gramatika jest statička, stalna, što je moguće manje promjenjiva. Steže se svjesno, ali u relativno dugome razdoblju. Nadalje, svrha se ostvaruje kao uspješna uporaba standardnoga idioma u svakodnevnome govorenome ili pisanome izražavanju. Za uspješnije poučavanje normativne gramatike potrebna su i sustavna proučavanja te praćenja najčešćih poteškoća do kojih dolazi tijekom procesa ovladavanja normativnom gramatikom, kao i otkrivanja mogućnosti koje u ovladavanju normativnom gramatikom pruža djelovanje učenikove svojstvene, tj. imanentne gramatike. Imanentna gramatika jest gramatika nekoga organskog idioma. Ona ne označava jedinstvenu

kategoriju jer postoji više organskih idioma i više imanentnih gramatika. Čak ni jezični sustav jednoga organskoga idioma, utemeljen na jednoj imanentnoj gramatici, ne mora, zbog individualnih osobina svakoga pojedinca te različitih uvjeta u kojima on odrasta, proizvesti posve isti zavičajni idiom (Alerić 2006: 190–206). Ovladavanje standardnim idiomom po nekim svojim obilježjima slično je materinskomu idiomu; svi su govornici ravnopravni, on ne pripada drugima, nego svojim izvornim govornicima, nema boljih izvornih govornika od onih kojima je to jedini ili glavni jezik od najranijega djetinjstva i tijekom školovanja. Prema ostalim svojim obilježjima ovladavanje standardnim idiomom nalikuje inim jezicima; svi ga donekle moraju učiti, pa proizvodnja mora biti nadgledana sve dok njegovi govornici ne usvoje ono što su naučili. Bez svjesnoga usmjeravanja na izraz, poučavanja riječima i strukturama te poticanom proizvodnjom u didaktičkoj sredini, izvorni govornici teško uspijevaju ovladati standardnim jezikom. To je naročito slučaj kada su njihovi izrazi u organskome idiomu dosta drukčiji nego u standardnome (Jelaska; Bjedov 2015: 227–252).

2.2. Jezične pogreške i vrste jezičnih pogrešaka

Proučavanje jezičnih jedinica koje ne odgovaraju ciljanomu idiomu tijekom razvoja istraživačkoga područja ovladavanja jezikom naziva se i proučavanje pogrešaka. Ipak, o pravim jezičnim pogreškama moglo bi se govoriti tek kada je završen jezični razvoj ili pojedino njegovo razdoblje, i to u slučajevima kada su izvorni govornici mogli ovladati normom na temelju dovoljnoga unosa, dovoljne prilike za izravnim sporazumijevanjem u svim jezičnim djelatnostima u glotodidaktičkim uvjetima, a što uključuje i prikladno poučavanje. Pogreške bi tijekom ovladavanja jezikom bile samo ono što se tijekom proizvodnje može izbjeći, pa bi to učenici trebali činiti, na primjer u pisanju svakodnevnih, najčešćih riječi poput *neću* umj. *neću*, *bjel*, *svjet* umj. *bijel*, *svijet*, posebno ako se pojavljuju u zadacima koji su usmjereni na izraze koje se dovoljno uvježbalo, kao što je *vidjeti ću* umj. *vidjet ću* (Jelaska; Bjedov 2015: 227–252). Jezične pogreške dijele se na gramatičke (morfološke, sintaktičke, tvorbene), leksičke, stilističke te pravopisne. Gramatičke pogreške nastaju narušavanjem gramatičke norme standardnoga jezika, a morfološke pogreške vezane su za oblik i vrstu riječi. Tvorbene pogreške nastaju narušavanjem zakonitosti tvorbe riječi. Sintaktičke pogreške nastaju odstupanjem od zakonitosti povezivanja jezičnih jedinica u sintagmu, rečenicu ili vezani tekst. Najčešće se morfološke pogreške pojavljuju kao nenormativna uporaba prijedloga (*usprkos toga*, *kroz razgovor*), nenormativna uporaba vremena i načina, naročito aorista (*ja bi*, *mi bi*), imperfekta, futura, kondicionala, imperativa, zatim nenormativna uporaba komparativa, glagolskoga vida, kategorije određenosti i neodređenosti te u narušavanju sročnosti. Nadalje, tvorbene pogreške najčešće se pojavljuju u tuđicama, a sintaktičke u položaju zanaglasnice. Isto tako, sintaktičke pogreške često se nalaze u redu rečenič-

nih članova, zatim u nenormativnoj upotrebi vremena u suodnosu, pleonastičkim skupovima (*pod uvjetom, u vrijeme kad*), uporabi sinonimskih konstrukcija, nelogičnom povezivanju rečenica. Pravopisne pogreške nastaju narušavanjem pravopisne norme, a mogu biti čiste pravopisne pogreške te kombinirane, što znači da su fonetički i gramatički uvjetovane. Čiste pravopisne pogreške odnose se na narušavanje pravopisnih pravila u pisanju velikoga i maloga početnog slova, na prilagodbu stranih riječi, sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi, rastavljanje riječi na slogove, na pisanje skraćenica i interpunkcije. S druge strane, kombinirane pravopisne pogreške (fonetički i gramatički uvjetovane) odnose se na alternacije *-ije, -je*. Pravopisne pogreške vežu se i za jednačenje suglasnika, gubljenje suglasnika, gubljenje samoglasnika te pogreške vezane za glasovne promjene (palatalizacija, sibilizacija, jotacija, prijelaz i sl.) (Bjedov 2015: 9–21). Rosandić (2002) navodi da je pogreška svako narušavanje, svako odstupanje od norme standardnoga jezika, odnosno narušavanje leksičke, gramatičke, stilističke, pravopisne i pravogovorne norme. Pogreškom treba smatrati nepoštovanje ortografskih pravila, gramatičke norme i interpunkcije. Kao najčešće morfološke pogreške navodi: nepravilna upotreba prijedloga (*usprkos toga, unatoč toga, kroz razgovor*), nepravilna upotreba vremena i načina (kondicional 1. l. jd. - *ja bi* umjesto *ja bih*, imperativ, 2. l. jd. - *pi* umjesto *pij*; nenormativna upotreba padeža (instrumental sredstva - *pišem s olovkom*; vokativ - *prijatelj Petrović* umjesto *prijatelju Petroviću*), komparativ (*višji, gorji* umjesto *viši i gori*), glagolski vid (*pregledavati* umjesto *pregledati*), kategorija određenosti i neodređenosti (*brz vlak* umjesto *brzi vlak*), sročnosti (*trojica su radili*). Tvorbene pogreške najčešće se javljaju u tuđicama; *organizacioni* umjesto *organizacijski*, *patriotist* umjesto *patriot*. Sintaktičke pogreške najčešće se događaju u redosljedu enklitike, redu riječi u rečenici, pleonastičkim skupovima (*pod uvjetom da, u vrijeme kad*). Kod pravopisnih pogrešaka razlikuju se čiste pravopisne pogreške (pravila o pisanju velikoga i maloga slova, prilagodba stranih riječi, sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi, skraćenice, rastavljanje riječi na slogove, interpunkcija) i kombinirane, odnosno one koje su uvjetovane fonetički i gramatički. Neke od njih jesu: odnos jednine i množine (*svijet - svjetovi*), komparativ i superlativ (*bjelji, najvredniji*), imenice izvedene iz pridjeva (*vrijedan, vrijednost, vrednota*). Leksičke pogreške nastaju narušavanjem leksičke norme suvremenoga standardnog jezika: nefunkcionalna upotreba riječi i termina (arhaizmi, provincijalizmi, barbarizmi), miješanje leksika različitih funkcionalnih stilova, nemotivirana upotreba frazeologizama. Stilističke pogreške nastaju narušavanjem stilističke norme: kada se riječ upotrijebi u nepravilnome značenju, kada je riječ suvišna, kada se upotrijebi riječ istoga korijena, kada se ponavlja ista riječ, kada se upotrijebi riječ iz drugoga funkcionalnoga stila (Rosandić 2002: 223).

Tablica 1. Pravopisne pogreške²

primjer pogreške	ispravno (objašnjenje pogreške)
doprinjati	doprinijeti (-ije)
bi smo	bismo (sastavljeno pisanje)
strukovne vježbe	Strukovne vježbe (naziv školskoga predmeta)
Poštovani, Zovem se	Poštovani, zovem se (poslije zareza ide malo slovo)
Engleski jezik	engleski jezik (nije ime predmeta u školi, nego stranoga jezika)
Nova Gradiška 11. listopada	Nova Gradiška, 11. listopada (ide zarez kada je ime mjesta navedeno u nominativu)
sa prodajom	s prodajom
uvijek	uvijek
1. Školska zadaća	1. školska zadaća (pridjev na -ski, nije prva riječ u nazivu)
Tehnički Fakultet	Tehnički fakultet (opća imenica, nije prva riječ u nazivu)
16.4.1960.	16. 4. 1960. (bjelina između brojki kada je riječ o bilježenju datuma)
Ulica Hrvatskih Branitelja	Ulica hrvatskih branitelja (pridjev na -ski, nije prva riječ u nazivu)
Vrlo je komunikativna, otvorena, sklona radu u timu, te poznaje osnove rada na računalu.	Vrlo je komunikativna, otvorena, sklona radu u timu te poznaje osnove rada na računalu (ispred te ne ide zarez, osim kada taj veznik izriče odnos uzrok – posljedica).
geronto domaćica	gerontodomaćica (sastavljeno pisanje riječ)
svoj- im	svo- jim (rastavljanje riječi na kraju retka)
zahtjeva	zahtijeva (-ije)
uspjeh	uspjeh (-je)
od 7 – 14 sati	od 7 do 14 sati ili 7 – 14 sati (ili se upotrebljavaju prijedlozi od i do ili samo crtica koja znači od i do)

² Sva pravopisna pravila kojih se autorica drži u radu nalaze se na stranici pravopis.hr.

primjeniti	primijeniti (-ije)
razmjeniti	razmijeniti (-ije)
sa timskim radom	s timskim radom
omogućila	omogućila (glas ć)
u tvrtci	u tvrtki (sibilarizacija se ne provodi u imenima na -ka)
preduvjet	preduvjet (-je)
Tehničar za računalstvo	tehničar za računalstvo (naziv smjera)
nebi	ne bi (rastavljeno pisanje riječi)
riješenje	rješenje (-je)
nakraju	na kraju (rastavljeno pisanje riječi)
osnovna škola „Vladimir Nador“	Osnovna škola „Vladimir Nador“ (prva riječ u nazivu)
ulica braće Radića	Ulica braće Radića (prva riječ u nazivu)
povjest	povijest (-ije)
Hrvatsko državljanstvo	hrvatsko državljanstvo (pridjev na -ski)
ćuo	ćuo (glas č)
za uzvrat	zauzvrat (sastavljeno pisanje riječi)
„Preobražaj“	„Preobražaj“ (prvo donji pa gornji navodnici)
nezna	ne zna (rastavljeno pisanje riječi)
Avangarda	avangarda (naziv pravca u književnosti, opća imenica)
tisuću	tisuću (glas ć)
Zvao ju je a ona nije došla.	Zvao ju je, a ona nije došla (ispred veznika a uvijek se piše zarez)
video igra	videoigra (sastavljeno pisanje riječi)
predhodna	prethodna (glasovna promjena jednačenje po zvučnosti)
U Novoj Gradiški, 16. listopada	U Novoj Gradiški 16. listopada (ne ide zarez kada je ime mjesta navedeno u lokativu)
(vi) će te	ćete (sastavljeno pisanje riječi)
pomoćnik	pomoćnik (glas ć)

Tablica 2. Morfološke pogreške

primjer pogreške	ispravno (objašnjenje pogreške)
volila	voljela
zahvaljujem se	zahvaljujem (se se dodaje ako se nešto odbija) ³
spasilca	spasioca (G mn.)
11. listopada	11. listopada (u genitivu)
bi (ja)	bih
za mjesto radnik	za mjesto radnika (G)
za naučiti	naučiti (nepravilna je konstrukcija za + infinitiv)
Nadam se pozitivnim odgovorom.	Nadam se pozitivnom odgovoru.
Ranim jutarnjim satima...	U ranim jutarnjim satima...
gitarista	gitarist
u Novom Selu Bosna i Hercegovina	U Novom Selu u Bosni i Hercegovini
... a strani jezici s kojima se služia strani jezici kojima se služi... (jezik je sredstvo kojim se služi)
Veselim se novim iskustvima uz vas.	Veselim se novim iskustvima s vama.
njegova kćer	njegova kći (N)
Sposoban sam da odgovaram na upite.	Sposoban sam odgovoriti na upite (nepravilna je konstrukcija da + prezent).
kroz razgovor je došlo....	u razgovoru je došlo (kroz je mjesni prijedlog)
par puta	nekoliko puta (par označava dva/dvije/dvoje) ⁴
Cilj mi je da završim školu.	Cilj mi je završiti školu (nepravilna konstrukcija da + prezent).
tokom života	tijekom života ⁵

³ <https://www.lektoriranje.org/jezicni-savjetnik/3/2/2016/zahvaliti-vs-zahvaliti-se>, pristupljeno 30. studenoga 2024.

⁴ <https://www.lektoriranje.org/jezicni-savjetnik/17/10/2019/par-ili-nekoliko>, pristupljeno 30. studenoga 2024.

⁵ tok

1. oblik kretanja žive vode u prirodi; smjer vode tekućice; put kojim protječe rijeka ili potok i sl.; korito

Mislim da bih nam bilo korisno.	Mislim da bi nam bilo korisno (bih je samo za prvo l. jd.).
Inače sam vrlo empativna.	Inače sam vrlo emotivna.
Idem u Elektrotehničku i ekonomsku školu Nova Gradiška, smjera tehničar za računalstvo	Idem u Elektrotehničku i ekonomsku školu Nova Gradiška, smjer tehničar za računalstvo.
skupijo	skupio
u vezi moje molbe	u vezi s mojom molbom (u vezi + I)
kroz volontiranje	volontiranjem (kroz je mjesni prijedlog)
razlog mojoj prijave	razlog moje prijave
pošto volim životinje	budući da ili s obzirom na to da (pošto je vremenski veznik)
odlučio je za smjer	odlučio se za smjer (glagol je odlučiti se)
četrnajst	četrnaest
s preko 5 godina iskustva	s više od 5 godina iskustva (preko je mjesni prilog
raditi	raditi (infinitiv završava na -ti)
ova	ta (stupanj deiksije)
Trudim se da zadržim posao.	Trudim se zadržati posao (konstrukcija za + infinitiv).
Donio je njegovu jaknu.	Donio je svoju jaknu (iz konteksta je vidljivo da misli na svoju jaknu, a ne na nečiju drugu).
ukoliko	ako (veznik ukoliko ide samo u paru s veznikom utoliko)
ovakva	takva (stupanj deiksije)
biti će	bit će
pažljivo je promatrao...	pozorno je promatrao...
dat	dati (infinitiv završava na -ti)
trenutno	trenutačno (prednost se daje prilogu trenutačno)

2. fiz. ukupna masa čega (tvari, energije i dr.) koja u jedinici vremena proteče kroz površinu okomitu na smjer protjecanja [*magnetni tok; svjetlosni tok; čestični tok; energijski tok*]; protok, fluks
3. kretanje u prostoru (za razliku od kretanja u vremenu) [*svaki tijekom ima svoj tok*]; smjer, upravljanje (https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19nURJ6, pristupljeno 30. studenoga 2024.).

Došao je radi nje.	Došao je zbog nje (uzrok, ne namjera).
u ova tri djela...	u ovim trima djelima... (brojevi od 1 do 4 jesu sklonjivi brojevi)
niko	nitko
Krivo je to napravio.	Pogrešno je to napravio ⁶ .
u vezi oglasa	u vezi s oglasom (u vezi + I)
za učiniti	učiniti (nepravilna je konstrukcija za + I)
da li će	hoće li
svo znanje	sve znanje (svo nije pravilan oblik)
12. studeni	12. studenoga (mjeseci u G)
takođe	također
S obzirom da se pretvorio u kukca...	S obzirom na to da (jedino je to pravilna konstrukcija)
koristi motive	koristiti se motivima (koristiti se + I)
Stigao je ranije.	Stigao je prije (ranije je komparativ pridjeva rano) ⁷ .
inžinjer	inženjer

Tablica 3. Sintaktičke pogreške

primjer pogreške	ispravno (objašnjenje pogreške)
smatram sebe da sam...	Smatram da sam...
prvi posao joj je bio...	prvi joj je posao bio ili prvi posao bio joj je (položaj enklitike)
Joey Jordison je poznati	Joey Jordison poznati je ili Joey je Jordison poznati (položaj enklitike)
2006. godine	2006. (pleonazam, broj 2006. već označava godinu)
ja obožavam	obožavam (pleonazam - po prezentu se vidi da je riječ o 1. l. jd.)
kako i na koji način	pleonazam (ili kako ili na koji način - oboje znače isto)

⁶ <http://jezicni-savjetnik.hr/?page=12>, pristupljeno 1. prosinca 2024.

⁷ <http://jezicni-savjetnik.hr/?page=19>, pristupljeno 1. prosinca 2024.

U svojoj školi se baš i nisam snašao.	U svojoj školi baš se i nisam snašao ili U svojoj se školi baš i nisam snašao (položaj enklitike).
taj posao je radio...	taj je posao radio ili taj posao radio je (položaj enklitike)
svoje osobne	ili svoje ili osobne (pleonazam - oboje znači isto)
pred nikim	ni pred kim (kada se neodređena zamjenica upotrebljava s prijedlozima, predmetak se odvaja i dolazi ispred prijedloga)
ja imam	imam (pleonazam - po prezentu se vidi da je riječ o 1. l. jd.)
mojem osobnom	ili mojem ili osobnom (pleonazam - oboje znače isto)

Tablica 4. Tvorbene pogreške

primjer pogreške	ispravno (objašnjenje pogreške)
slastičarna	slastičarnica
materinji	materinski
pratioc	pratilac
ispunjuje	ispunjava
poštivam	poštujem
odnesti	odnijeti
auto	automobil
unutarnji prostor	unutrašnji prostor
sporazumiti	sporazumjeti
naglašuje	naglašava
trgovinski putnik	trgovački putnik
zavoliti	zavoljeti
uzdržavac	uzdržavatelj
internet stranica	internetska stranica
pokazivajući	pokazujući

Tablica 5. *Stilističke pogreške*

primjer pogreške	ispravno (objašnjenje pogreške)
Za spasioca sam se prijavio jer sam oduvijek htio biti spasilac.	Oduvijek sam htio biti spasilac, pa sam se zato prijavio za taj posao.
Želim izraziti svoj interes.	Želim pokazati zanimanje.
znam iskustvo	imam iskustva
Dobar sam u timskom radu.	Volim timski rad/Snalazim se u timskome radu.
... dok se od stranih jezika sporazumijeva s engleskim, njemačkim, francuskim i talijanskim jezikom.	...a što se tiče stranih jezika, služi se engleskim, njemačkim, francuskim i talijanskim jezikom.
priča njemački jezik	govori njemački jezik
Kad je završila osnovnu onda je došla srednju školu	Nakon osnovne škole krenula je u srednju.
...kako bi krenuo snimati	...kako bi počeo snimati
Rođena je drugog četvrtog tisuću devetsto šezdeset i četvrte.	Rođena je 2. 4. 1964.
Imam iskustva u dresiranju životinja i također jako volim šetati sa svojim životinjama.	Znam dresirati životinje i volim šetati s njima.
Ponekad kad moja susjeda dođe posjet njegova kćer koja ima psa pa ga prošetam.	Katkad mi u posjet dođu susjeda i njezina kći koja ima psa, pa ga ja prošećem.
... te se nadam da ću postati dio vaše ekipe.	...te se nadam da ću biti dio vašega tima.
Radila sam od ponedjeljka pa da do subote svaki radni dan.	Radila sam od ponedjeljka do subote.
Volim čistiti i čuvati prostoriju čistom.	Volim čistiti i održavati prostoriju čistom.
Pomogla bih drugim radnicima onoliko koliko mogu.	Pomogla bih drugim radnicima koliko god mogu.
Dobra sam s računalima.	Poznajem rad na računalu.

Zahvaljujem na čitanju mojeg pisma.	Zahvaljujem što ćete pročitati moje pismo.
Sebe smatram kao jednu blagu osobu.	Smatram se blagom osobom.
On baš nema komunikacijske vještine.	Ne posjeduje komunikacijske vještine.
imam sigurnost	siguran/sigurna sam
imao je borbu za život	borio se za život
Pa je odlučio.	Ispred pa ide zarez, rečenica ne može početi tim veznikom.
Na kraju dana je imao večeru.	Večerao je.
dijele sličnost	slični su
Te sam zbog toga bio tužan.	Ispred te ide zarez, rečenica ne može početi tim veznikom.
Molim vas na brzom odgovoru.	Molim vas brzi odgovor.
on ima uvjerenje	uvjeren je
Smatram da ću donijeti značajan doprinos vašem timu.	Smatram da ću doprinijeti vašem timu.
Što se tiče timskog rada tu nemam problem	Nemam problem s timskim radom.
učenik drugog razreda za računalnog tehničara	...učenik drugoga razreda, smjer tehničar za računalstvo

Tablica 6. Leksičke pogreške

primjer pogreške	ispravno (objašnjenje pogreške)
web stranica	internetska/mrežna stranica
efikasno	učinkovito
firma	tvrtka
period	razdoblje
takmičenje	natjecanje
baratati	rukovati/upravljati
momak	mladić (momak pripada razgovornom stilu)
robija	zatvor
cura	djevojka (cura pripada razgovornom stilu)

direktno	izravno
skužila	shvatila
distanciraju se	udaljavaju se
konflikt	sukob
postepeno	postupno
školski sistem	školski sustav
dešava se	dogada se
kritikuje	kritizira
drastično	naglo/grubo
konstantno	stalno
interesantno	zanimljivo
kompjuter	računalo
faktor	čimbenik
šansa	prilika
dopao mi se	svidio mi se
garantiram	jamčim
destinacija	odredište

3. Rasprava

Analizirajući jezične pogreške u pisanim radovima, utvrđeno je da najviše postoji pravopisnih, morfoloških i stilističkih pogrešaka. Što se tiče pravopisnih pogrešaka, najviše se griješi kod refleksa jata; *ije* umjesto *je* (*uspjeh, riješenje* umjesto *uspjeh i riješenje*), ali i obrnuto (*uvijek, zahtjeva, povjest* umjesto *uvijek, zahtijeva i povijest*). Nadalje se griješi u bilježenju glasova č i ć (*omogućila, čuo, tisuću* umjesto *omogućila, čuo, tisuću*). Jako se puno griješi i kod sastavljenoga i rastavljenoga pisanja riječi (*bi smo, nakraju, za uzvrat*, a treba pisati *bismo, na kraju i zauzvrat*). Pronađeno je i dosta pogrešaka kod bilježenja prijedloga s/sa (nije sve zabilježeno u tablici, samo neki primjeri), iz čega proizlazi da učenici ne poznaju pravila o tome prijedlogu (*sa prodajom, sa timskim radom* umjesto *s prodajom i s timskim radom*). Kod pisanja velikoga i maloga slova u nazivima ne poštuje se pravilo da se velikim slovom piše samo prva riječ u nazivu, a ostale riječi, ako su opće imenice, malim slovom (*Tehnički Fakultet, Ulica Hrvatskih branitelja, osnovna škola „Vladimir Nazor“* umjesto *Tehnički fakultet, Ulica hrvatskih branitelja, Osnovna škola „Vladimir Nazor“*). Kada se govori o morfološkim pogreška-

ma, najviše je pogrešaka koje se tiču pogrešno upotrijebljenoga padeža (*njegova kćer, u vezi moje molbe, razlog mojoj prijavi* umjesto *njegova kći, u vezi s mojom molbom i razlog moje prijave*), zatim pogrešno upotrijebljenih prijedloga i veznika (*kroz volontiranje, ukoliko, stigao je ranije, pošto volim životinje*; pravilno je *volontiranjem, ako, stigao je prije, budući da volim životinje ili s obzirom na to da volim životinje*). Česta je upotreba i pogrešne konstrukcije *da + prezent* i *za + infinitiv* (*cilj mi je da završim školu, za naučiti; cilj mi je završiti školu, naučiti*), a često se griješi i u upotrebi zamjeničkih oblika. Tako se piše *moga i svoga* umjesto pravilnoga dužeg oblika *mojega i svojega*. Što se tiče stilističkih pogrešaka, najviše je zabilježeno nelogičnih rečenica, odnosno nelogično spojenih sintagmi poput *kada nije imalo ljudi, dijele sličnost, imam zadovoljno mišljenje* umjesto *kada ljudi nisu postojali, slični su, zadovoljan/zadovoljna sam*. Najmanje je sintaktičkih pogrešaka, a tu se najčešće griješi u položaju enklitika: *prvi posao joj je bio, taj posao je radio* umjesto *prvi joj je posao bio* ili *prvi posao bio joj je* te *taj posao radio je* ili *taj je posao radio*. Dosta se upotrebljavaju i pleonazmi: *mojem osobnom, kako i na koji način, ja obožavam*. Malo je i tvorbenih pogrešaka; *slastičarna, odnesti, auto* umjesto *slastičarnica, odnijeti, automobil*. Ipak je, u odnosu na sintaktičke i tvorbene pogreške, više leksičkih pogrešaka; i to najviše srbizama: *kritikuje, dešava se, takmičenje, dopao mi se* umjesto *kritizira, događa se, natjecanje i svidio mi se*, ali i anglizama: *kompjuter, faktor, destinacija* umjesto *računalo, čimbenik, odredište*.

Zaključak

U današnje vrijeme globalizacije, amerikanizacije, kada je umjetna inteligencija gotovo zamijenila ljudsku, a razni mediji, ponajviše internet, zamijenili živu riječ, može se očekivati da su mladi sve manje pismeni i da sve manje pozornosti pridaju pravilnoj upotrebi hrvatskoga standardnog jezika, a što je istraživanje i pokazalo. Naime, jako puno se griješi u pisanome izražavanju, ponajviše je pravopisnih, morfoloških, ali i sintaktičkih pogrešaka. Kod pravopisnih pogrešaka izraženo je sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi, refleks jata, bilježenje glasova č i ć, pravila o pisanju velikoga i maloga slova u pojedinim nazivima. Još su tu i pogreške koje se odnose na neprovođenje glasovnih promjena, pisanje zarezna i bjelina među pojedinim riječima. Kod morfoloških pogrešaka najviše do izražaja dolaze pogrešno upotrijebljeni padeži, veznici, prijedlozi te nepravilne konstrukcije *da + prezent* i *za + infinitiv*, kao i pogrešni oblici zamjenica. Zasigurno najviše zabrinjavaju stilističke pogreške. Vidljiva je upotreba nelogičnih rečenica i sintagmi. Obično u rečenicama stoje riječi koje zajedno ne tvore nikakav smisao ili je previše riječi nagomilano u jednu rečenicu, bez logičnoga slijeda i poretka, a čest je slučaj da rečenice počinju veznici *pa, te, kao*, što nema nikakva smisla.

Posljedica je toga zasigurno nečitanje knjiga, odnosno nikakve literature. Jedino što danas većina srednjoškolaca čita jesu sadržaji na različitim društvenim mrežama i poruke, koje su obično kratke, ne zahtijevaju puno vremena i pozornosti tijekom čitanja, a da bi bile što kraće, oni koji ih pišu koriste se različitim pokratama. Također se ne upotrebljavaju ni dijakritički znakovi. Sve je to posljedica današnjega ubrzanog života, koji zahtijeva obavljanje što više zadataka u što kraćem vremenu. Mladi se danas sve teže koncentriraju na zadatke koji zahtijevaju više pozornosti i vremena za njihovo obavljanje, što se očituje i u pisanome izražavanju. U radovima postoji i dosta leksičkih pogrešaka, ponajprije srbizama i anglizama. Može se pretpostaviti da ima dosta srbizama zbog geografske blizine, ali i internetske povezanosti. Što se tiče anglizama, poznato je da već godinama anglizmi sve više prodiru u sve jezike jer se engleski jezik zbog globalizacije proširio nevjerojatnom brzinom. Tomu još ide u prilog i činjenica da smo mi spremni uvijek prihvatiti novo, bilo to dobro ili loše za nas. Osim srbizama i anglizama, postoji i dosta riječi koje bi pripadale razgovornomu stilu, što je još jedan pokazatelj kako se ne vodi briga o služenju i ovladavanju standardnim jezikom, makar u pisanome izražavanju.

Literatura

1. Alerić, Marko. 2006. *Imanentna gramatika u ovladavanju standardnojezičnom morfologijom*. Lahor. 2/2. 190–206
2. Bjedov, Vesna. 2015. *Gramatičke pogreške u pismenim radovima vjeroučitelja pripravnika na stručnome ispitu*. Hrvatski. 13/2. 9–21
3. Gazdić-Alerić, Tamara. 2023. *Hrvatski između nas*. Školska knjiga. Zagreb.
4. Jelaska, Zrinka; Bjedov, Vesna. 2015. *Pogreške ili promjene – ovladanost odabranim hrvatskim morfosintaktičkim sadržajima učenika završnoga razreda osnovne škole*. Jezikoslovlje. 16/2-3. 227–252
5. Nosić, Vesna. 2020. *Jezične pogreške u školskim esejima iz Hrvatskoga jezika 2009. – 2019*. Bjelovarski učitelj. 25/1–3. 99–107
6. Rosandić, Dragutin. 2002. *Od slova do teksta i metateksta (teorija i praksa pismenoga izražavanja u osnovnoj školi)*. Profil international. Zagreb.
7. Visinko, Karol. 2010. *Jezično izražavanje u nastavi hrvatskoga jezika: Pisanje*. Školska knjiga. Zagreb.

Internetski izvori

1. *Hrvatski pravopis* pravopis.hr
2. *Lektoriranje.org* <https://www.lektoriranje.org/jezicni-savjetnik/3/2/2016/zahvaliti-vs-zahvaliti-se>, pristupljeno 390. studenoga 2024.

3. *Lektoriranje.org*. <https://www.lektoriranje.org/jezicni-savjetnik/17/10/2019/par-ili-nekoliko>, pristupljeno 30. studenoga 2024.
4. *Hrvatski jezični portal*. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19nURJ6, pristupljeno 30. studenoga 2024.
5. *Jezični savjetnik* <http://jezicni-savjetnik.hr/?page=19>, pristupljeno 1. prosinca 2024.

LINGUISTIC ERRORS IN WRITTEN ASSIGNMENTS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN CROATIAN LANGUAGE CLASSES

Summary

This paper analyses linguistic errors in written assignments (essays, compositions, school tasks) produced by high school students in Croatian language classes. It aims to identify the most common mistakes found in these written works. Writing is a linguistic activity practiced using various language sources and is closely connected to other language skills such as reading, speaking, and listening, forming an inseparable part of them. The purpose of developing linguistic skills is to achieve higher levels of literacy. Numerous studies have shown a direct correlation between academic success and proficiency in all language skills, particularly speaking and writing. Since these are skills, language activities must be practiced and refined throughout life, serving as the foundation for lifelong learning. The study highlights linguistic errors—spelling, morphological, syntactic, word formation, stylistic, and lexical—identified in written assignments from a total of 250 students (grades 1 to 4) in Elektrotehnička i ekonomska škola Nova Gradiška during the 2023/2024 school year.

Keywords: linguistic errors, written assignments, writing, high school students